

ЛОЙ Анна,

аспірант кафедри економіки та фінансів підприємства
Київського національного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

E-mail: a.loi@knute.edu.ua

ORCID: 0000-0002-4092-887X

ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА: ТРАНСФОРМАЦІЯ УЯВЛЕНЬ

Досліджено сутність категорії "розвиток", її основні властивості. Розглянуто основні підходи до трактування поняття "розвиток підприємства". Систематизовано головні форми та типи розвитку підприємства. Розкрито ключові характеристики розвитку потенціалу підприємства та запропоновано власне визначення цього поняття.

Ключові слова: розвиток підприємства, потенціал підприємства, розвиток потенціалу, потенціал розвитку.

Постановка проблеми. Сучасні умови діяльності підприємств характеризуються постійними змінами економічної кон'юнктури, високою конкуренцією, швидким розвитком технологій, безліччю дестабілізуючих факторів та потенційних можливостей, що впливають на підприємство. Це потребує пошуку таких управлінських рішень, що допоможуть дати відповідь на виклики ринкового середовища, адаптуватись до змін та забезпечити успішну діяльність підприємства в довгостроковій перспективі. Саме розвиток є важливою умовою ефективності життєдіяльності підприємств на ринку, а інтенсивне і збалансоване використання його потенціалу – основа для досягнення сталого розвитку підприємства. Зважаючи на те, що підприємство є головною ланкою економіки загалом, то розвиток окремого підприємства та результати його діяльності безпосередньо впливають на розвиток країни, що особливо актуалізується в кризові періоди.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі широко розкрито трактування поняття "розвиток підприємства", його основні риси та типологію. Різні точки зору на поняття "розвиток" та "розвиток підприємства" представлені в працях Ю. Погорєлова [1], О. Раєвської [2], Н. Васюткіної [3], Г. Горіної [4], А. Баланович [8], Л. Прийми, І. Кулиняк [9] та ін. Проте в науковій літературі відсутнє поняття розвитку потенціалу підприємства, що обумовлює необхідність цього дослідження.

Метою статті є визначення сутності дефініції "розвиток потенціалу підприємства" на основі дослідження наукових підходів до трактування "розвитку" та "розвитку підприємства".

Матеріали та методи. Інформаційною базою дослідження стали праці науковців з проблематики розвитку підприємства у складі наукових статей, монографій, дисертацій. Дослідження проведено із застосуванням методів теоретичного узагальнення, порівняння, аналізу та синтезу, що дало змогу систематизувати наявні теоретичні напрацювання з цього питання.

Результати дослідження. *Розвиток* як загальнонаукова категорія розглядається за трьома аспектами: як закон, принцип чи явище. Як закон він характеризується переходом від одного стану до іншого, який відрізнятиметься від попереднього за кількісними або якісними характеристиками. Як явище розвиток знаходиться в протилежному до попереднього стані та є незмінним. Як принцип розвиток є іманентною і невід'ємною характеристикою буття та зумовлює його подальші зміни [1, с. 31].

О. Раєвнева визначила три підходи, які відображають уявлення, що сформувались у науковців з проблеми трактування розвитку. Перший підхід характеризує розвиток як незворотний, спрямований, закономірний і унікальний процес змін у просторі та часі. За другим підходом учені визначають його як процес формування нової системи через кількісні та структурні зміни, а також зміни способу функціонування, що здійснюються для досягнення певних цілей. Третій підхід акцентує увагу на унікальності процесу трансформації системи та характеризується постійною зміною цілей його існування шляхом формування нової системи і переходом до нової траєкторії розвитку [2, с.108].

Н. Васюткіна проаналізувала існуючі точки зору стосовно розуміння сутності розвитку, виділивши компоненти визначення розвитку: зміна матерії і свідомості, можливість і бажання, цілеспрямованість змін, зростання, програма можливостей, кількісні та якісні зміни, сукупність процесів, процес зміни цілей, приріст науково-технічного результату, процес трансформації, нарощування потенціалу. Таке широкоаспектне сприйняття розвитку пояснюється розумінням його залежно від спектру дослідного охоплення і від того, що або хто є об'єктом [3, с. 238].

Г. Горіна, встановивши існування двох полярних груп властивостей розвитку (*рисунок*), зазначає, що більшість дослідників теорії розвитку віддають перевагу першій групі характеристик розвитку.

Погляди С. Дунди щодо різниці між розвитком і зростанням не можна ототожнювати. Зростання – це кількісні зміни, що не завжди і не обов'язково приводять до збільшення цінності, в той час як розвиток це передбачає. При цьому зростання може бути частиною розвитку. Розвиток – це такі атрибутивні характеристики, як збільшення здатностей і компетенцій [5, с. 71].

В економічній літературі досить широко досліджується поняття "розвиток підприємства", що обумовило різноманітність підходів до його трактування. Зокрема, В. Кифяк узагальнила й систематизувала такі підходи до трактування розвитку підприємства: онтогенезний,

філософський, факторний (відносно внутрішнього і зовнішнього середовища), стратегічний та соціально економічний [6]. А також виділяє *ознаки*, що характеризують це поняття: процесність; динамічність; цілеспрямованість; досягнення корисного ефекту; якісні та кількісні зміни структури функціонування; вплив чинників зовнішнього і внутрішнього середовища; адаптивність (координованість з розвитком зовнішнього середовища).

Рис. 1. Властивості розвитку

Джерело: [4, с. 124].

С. Дунда до характеристик розвитку підприємства, крім зазначених, відносить здатність чинити опір негативному впливу факторів зовнішнього середовища, протиріччя, довгостроковість, нарощення потенціалу підприємства, інтеграцію і зростання конкурентних переваг підприємства, відзначаючи взаємопов'язаність цих елементів [5, с. 71].

Т. Фурман досліджує різноманітні стратегії розвитку і відзначає різноманітність поглядів на процес розвитку та відсутність універсальної стратегії через індивідуальність та унікальність кожного підприємства, особливо його внутрішнього середовища, можливостей, філософії, управлінського персоналу та його здатності приймати високорентабельні, але ризиковані рішення тощо [7, с. 62].

Н. Васюткіна пропонує чотири підходи до визначення поняття "розвиток підприємства". Перший базується на основі кількісно-якісних змін. Розвиток розглядається як цілеспрямована зміна або сукупність кількісно-якісних змін, що зумовлюють появу нової якості або конкретного результату. Другий підхід ґрунтується на об'єктивно зовнішньому зростанні, пріоритетним критерієм якого є кількісно-якісні зміни. В його основу покладено теорію циклічного розвитку. В третьому – домінуючими є зміни якісного стану за структурними і функціональними характеристиками під впливом внутрішнього і зовнішнього середовища. Четвертий – передбачає процесний характер розвитку підприємства, що розглядається як процес переходу підприємства з одного стану в інший з наявністю якісних перетворень [3, с. 238–239].

А. Баланович робить такі висновки щодо розуміння поняття розвитку підприємства [8, с. 33–35]:

- це перехід (тобто процес) з одного стану підприємства як соціально-економічної системи до іншого, з якісно іншим набором властивостей і функцій та вищими кількісними значеннями параметрів;
- забезпечується більш ефективним використанням наявних матеріальних та нематеріальних ресурсів;
- має суто позитивний вектор руху;
- джерелом розвитку є системні протиріччя внутрішнього та зовнішнього характеру;
- при переході в новий стан у процесі розвитку керуюча система повинна набувати рівня вищої складності, ніж керована – підприємство;
- є циклічним та висхідно-спірально-процесом, який відрізняється від лінійного тим, що всі набуті результати за попередні періоди можуть бути використані з відповідним розширенням та ускладненням для забезпечення розвитку.

Л. Прийма та І. Кулиняк виокремлюють два аспекти його трактування – у вузькому та широкому розумінні, при цьому в обох випадках відзначається, що процес змін (кількісних і якісних) відбувається під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовищ. Варто лише зазначити, що у широкому розумінні процес розвитку є незворотним, закономірним, безперервним та послідовним [9].

Формування загального визначення поняття "розвиток" ускладнюється наявністю різноманітних типів розвитку, які різняться багатьма характеристиками, тому пропонуємо систематизувати наявні дослідження (таблиця).

Типологія розвитку підприємства

Критерій	Тип розвитку
Напрямок змін	Прогресивний Регресивний
Швидкість змін	Еволюційний Революційний
Рівень ресурсного забезпечення	Екстенсивний Інтенсивний
Збалансованість	Стійкий Нестійкий
Порушення життєздатності	Безкризовий Кризовий Післякризовий
Типовість змін	Інноваційний Традиційний
Характер змін	Спрямований Циклічний Спіральний
Ставлення до змін	Позитивний Негативний
Враховання стану зовнішнього середовища і кон'юнктури ринку	Гнучкий Негнучкий

Закінчення таблиці

Критерій	Тип розвитку	
Корпоративна стратегія	Адаптивний Реактивний чи випереджаючий (превентивний)	
Тип тренду	Лінійний Нелінійний	
Рівень невизначеності процесів	Прогнозований (достовірний) Випадковий	
Ступінь гармонійності	Гармонійний Негармонійний	
Масштаб змін у соціально-економічній системі підприємства	Загальнокорпоративний внутрішньокорпоративний (локальний) розвиток	
Вплив середовища	Внутрішній Зовнішній Загальний	
За часом	Ретроспективний Поточний Перспективний	
Об'єкт змін	Соціальний Ринковий Організаційний Інвестиційний Фінансовий Інтелектуальний	Техніко-технологічний Територіальний Продуктовий Збутовий (реалізаційний)
Вид потенціалу	Виробничий Фінансовий Комунікаційний Інноваційний	Маркетинговий Управлінський Мотиваційний Трудовий

Джерело: складено автором на основі [10, с. 6; 11, с. 36].

Саме Л. Запасна виокремлює серед видових проявів розвитку підприємства розвиток потенціалу, зокрема розвиток його складових (див. *табл.*). В економічній літературі це питання досліджено недостатньо.

Н. Педченко визначає розвиток потенціалу підприємства (РПП) як спроможність підприємства оперативної і раціональної приводити потенціал через його ресурсне співвідношення у відповідність до змін зовнішніх умов господарювання, забезпечувати ефективність та узгоджені зміни при переході до вищої якості та управління ними [12, с. 56].

РПП, на думку С. Дунди, є цілеспрямованим процесом приведення основних характеристик та властивостей діяльності підприємства до необхідного рівня [5, с. 73].

І. Гуніна розглядає розвиток економічного потенціалу як механізм, який являє собою багаторівневу систему взаємопов'язаних механізмів різної спрямованості, що забезпечує планомірне, якісне, незворотне переформування системи кадрових, виробничих, технічних, фінансових можливостей підприємства з метою забезпечення його довгострокової конкурентоспроможності [13, с. 12]. А об'єкт розвитку економічного потенціалу визначає економічний потенціал підприємства і його складові елементи. При цьому розвиток має еволюційний

характер, знаходиться під впливом і сам впливає на зовнішнє і внутрішнє середовище, а склад елементів економічного потенціалу, їх значущість постійно трансформується, що повинно відображатися на пріоритетах розвитку [13, с. 10].

Характерними рисами РПП як економічної системи є комплексність і складність проблем, які необхідно вирішувати в єдності усіх аспектів діяльності підприємства, а також динамічність, дефіцитність ресурсів, підвищення автоматизації процесів та глобалізація [14, с. 8].

Також варто відзначити ключовий фактор, який необхідно враховувати при дослідженні поняття "розвиток потенціалу підприємства" – це стадія його життєвого циклу. О. Маслак та О. Безручко стверджують, що знання фази життєвого циклу та її основних характеристик (зокрема, типові проблеми, ризики, інструменти оптимізації діяльності, можливі санаційні заходи тощо) сприяє більш точному прогнозуванню діяльності підприємства, попередженню кризових явищ, застосуванню максимально ефективних заходів з метою реалізації бажаної траєкторії розвитку [15, с. 123]. А. Т. Фурман залежно від стадії життєвого циклу виділяє такі стратегії розвитку: зростання, стабілізація, скорочення та реструктуризація [7, с. 63].

Процес РПП передбачає обов'язкове врахування недоліків і переваг тієї чи іншої стадії життєвого циклу. Такий підхід надає можливість створення максимально ефективної структури потенціалу, визначення пріоритетних напрямів роботи та забезпечення високих результатів господарювання [16, с. 44].

О. Березін акцентує увагу на тому, що розвиток відбувається завдяки зміні співвідношення елементів потенціалу підприємства. При цьому відповідно до поставлених цілей впроваджуються заходи, спрямовані на зростання найвагоміших елементів, які і визначають РПП [17, с. 22].

Деякі науковці вважають, що основою методів управління розвитком підприємства є рекомендації, орієнтовані на дії, а інформаційний потенціал – найважливіший елемент, що забезпечує взаємозв'язок усіх складових механізму управління. Саме дослідження інформаційних потоків, як внутрішніх, так і зовнішніх, є базою для управління стійким розвитком підприємства та його потенціалу [18].

Стосовно структури потенціалу підприємства, то, крім існуючого потенціалу, важливим елементом є *потенціал розвитку* (ПР) – рушійна сила для РПП. Якщо розвиток потенціалу є певним процесом, дією, змінами, то потенціал розвитку – це здатність підприємства до змін. І, на відміну від поняття "розвиток потенціалу", "потенціал розвитку" активно досліджується в науковій літературі.

М. Тимошук пропонує тлумачити ПР як можливість досягнення встановленої мети в умовах відносної сталості зовнішнього середовища і сталості виду діяльності з урахуванням тенденцій зміни внутрішніх параметрів [19, с. 243].

Інші науковці пропонують розглядати ПР як набір потенціалів сфер діяльності підприємства, що є результатом оптимального використання наявних ресурсів у підприємства [20, с. 99]. Найкраще характеризують це поняття Б. Бачевський та ін., визначаючи потенціал розвитку як властивість носія піддаватися змінам, що забезпечать посилення існуючих, або появу нових властивостей, які можуть бути додатково створені у розмірах, обмежених природними, організаційно-технічними та загальноекономічними умовами. ПР може виявлятися як здатність забезпечити додатковий прибуток завдяки підвищенню кількісних або якісних характеристик носія [21, с. 32].

На основі проведеного аналізу узагальнено основні погляди та визначено *характеристики "розвитку потенціалу підприємства"*:

- *розвиток* – це певний динамічний процес, зміни, і незважаючи на те, що саме піддається цим змінам, динамічність є його базовою характеристикою [1; 2; 6; 8; 9; 14];

- *цілеспрямованість*, тобто відповідність вектора розвитку потенціалу цілям підприємства. Це слушна думка, оскільки кожен процес на підприємстві, в тому числі і розвиток його потенціалу, здійснюється з певною метою, і будь-які зміни мають бути спрямовані на досягнення поставленого результату. При цьому погляди на характер цих змін відрізняються [2-6];

- *сукупність кількісних, якісних та структурних змін*. Більшість науковців виділяють кількісні й якісні зміни, наголошуючи на структурних змінах, а розвиток найбільш суттєвих елементів вважають основою розвитку підприємства [2; 3; 6; 9; 12; 17]. І кількісні, і якісні, і структурні зміни варто відносити до характеристик розвитку потенціалу підприємства;

- *залежність від впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища*, оскільки факторний аналіз є необхідним елементом управління розвитком [2; 3; 6; 9; 12; 13];

- *адаптивність та стресостійкість*, з огляду на те, що здатність протистояти та пристосовуватись до впливу зовнішнього середовища є важливою умовою розвитку [5; 6; 12];

- *стадія життєвого циклу підприємства*, відповідно до якої і визначаються основні напрями і стратегії розвитку як потенціалу, так і всього підприємства [1; 7; 15; 16];

- *системність*, адже потенціал підприємства – це сукупність взаємопов'язаних елементів, зміна яких і забезпечить розвиток потенціалу [2; 3];

- *вплив управлінського потенціалу** є визначальним елементом потенціалу підприємства, оскільки саме він може забезпечити контроль розвитку та поєднати всі елементи в єдину систему;

- *наявність потенціалу розвитку**, що означає здатність кожного елемента потенціалу до змін та наявність прихованих резервів, які можуть бути виявлені та спрямовані на вдосконалення цього елемента і системи в цілому.

* Запропоновано автором

Таким чином, на основі ідентифікації та узагальнення головних характеристик можна дати визначення *розвитку потенціалу підприємства* як складному динамічному процесу трансформації потенціалу підприємства в новий стан за наявності в нього певних можливостей (потенціалу розвитку), що передбачає кількісні, структурні або якісні зміни чи їх поєднання, які відбуваються внаслідок впливу внутрішніх чинників, факторів зовнішнього середовища та відповідно до умов його поточної стадії життєвого циклу для досягнення поставлених цілей, тобто переходу до бажаного стану розвитку економічного потенціалу.

Висновки. Основні наукові погляди спрямовані на вивчення сутності розвитку підприємства і лише деякі з них досліджують потенціал як підґрунтя цього розвитку. Розкрито головні характеристики поняття "розвиток потенціалу підприємства" та запропоновано його власне визначення.

Розвиток потенціалу підприємства є його метою і водночас основною умовою успішної діяльності, стабільності та конкурентоспроможності. Дослідження головних характеристик розвитку потенціалу дасть змогу виявити наявний потенціал підприємства, стан кожного з його елементів та сформуванню ефективну стратегію і, залежно від поточного стану підприємства, сприяти його розвитку.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вдосконалення теоретичних і практичних аспектів, формування раціональних шляхів розвитку потенціалу підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Погорелов Ю. С. Категорія розвитку та її експлейнарний базис. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. Київ, 2012. Вип. 27. Т. 1. С. 30-34.
2. Раєвнева О. В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: монографія. Харків, 2006. 496 с.
3. Васюткина Н. В. Теоретические аспекты понимания категории "развитие предприятия". *Проблеми економіки*. 2014. № 2. С. 236-242.
4. Горіна Г. О. Діалектика поняття "розвиток підприємства". *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 8. С. 123-127.
5. Дунда, С. П. Теоретичні підходи до визначення поняття "розвиток підприємства". *Проблеми підвищення інфраструктури: зб. наук. пр.* 2011. Вип. 32. С. 70-75.
6. Кифяк В. Теоретичні основи визначення категорії "розвиток підприємства". URL: https://www.researchgate.net/publication/341105589_Teoreticni_osnovi_viznacenna_kategorii_rozvitok_pidpriemstva.
7. Furman T. Basic strategies in the management of development of the enterprise. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2014. № 6. С. 59-69.
8. Баланович А. М. Обґрунтування стратегій розвитку промислового підприємства на основі ринкових тенденцій: дис. ... канд. екон. наук: 8.00.04. Х., 2018. 343 с.

9. Прийма Л. Р., Кулиняк І. Я. Розвиток підприємства: сутність поняття. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.10. С. 236-241.
10. Богатирьов І. О. Управління розвитком підприємства (за матеріалами малих підприємств меблевої промисловості України): автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01. Київ, 2004. 22 с.
11. Запасна Л. С. Економічна сутність розвитку підприємства. *Культура народів Причорномор'я*. 2006. № 96. С. 33-37.
12. Педченко Н. С. Потенціал розвитку при стратегічному управлінні підприємством: монографія. Полтава: ПУЕТ, 2012. 365 с.
13. Гунина І. А. Теория и методы формирования механизма развития экономического потенциала предприятия: автореф. дис. ... док. екон. наук: 08.00.05. Воронеж, 2005. 40 с.
14. Касьянова Н. В., Солоха Д. В. та ін. Потенціал підприємства: формування та використання: підручник. Донецьк: Вид-во Цифрова типографія, 2012. 257 с.
15. Маслак О. І., Безручко О. О. Особливості оцінювання економічного потенціалу підприємства в умовах циклічних коливань. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 1. С. 121-127.
16. Маслак О. І., Квятковська Л. А., Безручко О. О. Особливості формування економічного потенціалу підприємства в умовах циклічних коливань. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 9. С. 36-46.
17. Березін О. В. Економічний потенціал аграрних підприємств: механізми формування та розвитку. Полтава: Інтер Графіка, 2012. 221 с.
18. Durmanov, A., Bartosova, V., Drobyazko, S., Melnyk, O., Phillipov, V. Mechanism to ensure sustainable development of enterprises in the information space. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*. 2019. № 7(2). URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/31996>.
19. Тимошук М. Р. Методи оцінювання потенціалу розвитку підприємств з урахуванням вагомості фінансово-економічних факторів. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. № 15. С. 241-248.
20. Лепа Р. Н., Цопа Н. В., Гончаренко М. Ф. Теоретическая парадигма потенциала развития промышленного предприятия. *Економіка промисловості*. 2010. № 3. С. 94-100.
21. Бачевський Б. Є., Заблодська І. В., Решетняк О. О. Потенціал і розвиток підприємства. Київ: Центр навчальної літератури, 2009. 400 с.

Стаття надійшла до редакції 21.01.2021.

Loi A. Potential of the enterprise: transformation of ideas.

Background. Development is an important condition for the efficiency of enterprises in the market, and intensive and balanced use of its potential is the basis for achieving sustainable development of the enterprise.

Analysis of recent researches and publications. The interpretation of the concept of "enterprise development", its main features and typology are widely disclosed in relevant economic literature, but there is no concept of enterprise potential development.

The ***aim*** of the article is to determine the essence of "enterprise potential development" based on the study of scientific approaches to interpretation of the essence of "development" and "enterprise development".

Materials and methods. In the research we used methods of theoretical generalization, comparison, analysis and synthesis, which allowed to systematize the existing theoretical developments on this issue.

Results. The basic approaches to understanding of the essence of "development" and "development of the enterprises", their properties and the basic views to classification of development of the enterprise are analyzed and systematized. The main characteristics of development of the potential enterprise should include complexity, dynamism, quantitative, qualitative and structural changes, dependence on internal and external factors, purposefulness, stage of enterprise life cycle, influence of managerial potential and availability of development potential.

Conclusion. The essence of enterprise capacity development is determined and the study of the main characteristics of potential development will reveal existing potential of the enterprise, state of each of its elements and form effective strategy and, depending on the enterprise current state, promote its further development.

Keywords: enterprise development, enterprise potential, capacity development, development potential.

REFERENCES

1. Pohorielov, Yu. S. (2012). Kategoria rozvytku ta yii ekspleinarnyi bazys [Category of development and its explanatory basis]. *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky – Theoretical and applied issues of economics*. Kyiv, 27, 30-34 [in Ukrainian].
2. Raievniva, O. V. (2006). Upravlinnia rozvytkom pidpriemstva: metodolohiia, mekhanizmy, modeli [Enterprise development management: methodology, mechanisms, models]. Kharkiv [in Ukrainian].
3. Vasiutkina, N. V. (2014). Teoretycheskye aspekty ponymaniya katehoryi "rozvytye predpriatya" [Theoretical aspects of understanding the category "enterprise development"]. *Problemy ekonomiky – Problems of the economy*, 2, 236-242 [in Russian].
4. Horina, H. O. (2016). Dialektyka poniattia "rozvytok pidpriemstva" [Dialectics of the concept of "enterprise development"]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, 8, 123-127 [in Ukrainian].
5. Dunda, S. P. (2011). Teoretychni pidkhody do vyznachennia poniattia "rozvytok pidpriemstva" [Theoretical approaches to the definition of "enterprise development"]. *Problemy pidvyshchennia infrastruktury – Problems of improving infrastructure*, 32, 70-75 [in Ukrainian].
6. Kyfiak, V. Teoretychni osnovy vyznachennia katehoryi "rozvytok pidpriemstva" [Theoretical foundations of determining the category "enterprise development"]. [www.researchgate.net](https://www.researchgate.net/publication/341105589_Teoreticni_osnovi_viznacennia_kategorii_rozvytok_pidpriemstva). Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/341105589_Teoreticni_osnovi_viznacennia_kategorii_rozvytok_pidpriemstva [in Ukrainian].
7. Furman, T. (2014). Basic strategies in the management of development of the enterprise. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu – Bulletin of Kyiv National University of Trade and Economics*, 6, 59-69 [in English].
8. Balanovych, A. M. (2018). Obgruntuvannia stratehii rozvytku promyslovoho pidpriemstva na osnovi rynkovykh tendentsii [Substantiation of industrial enterprise development strategies based on market trends]. Candidate's thesis. Kh. [in Ukrainian].
9. Pryima, L. R., & Kulyniak, I. Ya. (2012). Rozvytok pidpriemstva: sutnist poniattia [Enterprise development: the essence of the concept]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy – Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, 22.10, 236-241 [in Ukrainian].
10. Bohatrov, I. O. (2004). Upravlinnia rozvytkom pidpriemstva (za materialamy malykh pidpriemstv meblevoi promyslovosti Ukrainy) [Management of enterprise development (based on materials of small enterprises of the furniture industry of Ukraine)]: Extended abstract of candidate's thesis. Yevropeyskyi un-t finansiv, informatsiinykh system, menedzhmentu i biznesu [European University of Finance, Information Systems, Management and Business] [in Ukrainian].

11. Zapasna, L. S. (2006). Ekonomichna sutnist rozvytku pidprijemstva [The economic essence of enterprise development]. *Kultura narodov Prychernomorja – Culture of the peoples of the Black Sea region*, 96, 33-37 [in Ukrainian].
12. Pedchenko, N. S. (2012). Potentsial rozvytku pry stratehichnomu upravlinni pidprijemstvom [Potential of development at strategic management of the enterprise]. Poltava: PUET [in Ukrainian].
13. Gunina, I. A. (2005). Teoriya i metody formirovaniya mekhanizma ravitiya ekonomicheskogo potentsiala predpriyatiya [Theory and methods of forming the mechanism of development of the economic potential of the enterprise]. Extended abstract of doctor's thesis. Voronezh [in Russian].
14. Kasianova, N. V., Solokha, D. V. et. al. (2012). Potentsial pidprijemstva: formuvannia ta vykorystannia [Enterprise potential: formation and use]. Donetsk: Vyd-vo Tsyfrova typohrafiia [in Ukrainian].
15. Maslak, O. I., & Bezruchko, O. O. (2013). Osoblyvosti ocinjuvannja ekonomichnogho potencialu pidprijemstva v umovakh cyklichnykh kolyvanj [Features of estimation of economic potential of the enterprise in the conditions of cyclic fluctuations]. *Visnyk socialjno-ekonomichnykh doslidzenj – Bulletin of socio-economic research*, 1, 121-127 [in Ukrainian].
16. Maslak, O. I., Kviatkovska, L. A., & Bezruchko, O. O. (2012). Osoblyvosti formuvannia ekonomichnoho potentsialu pidprijemstva v umovakh tsyklichnykh kolyvanj [Features of formation of economic potential of the enterprise in the conditions of cyclic fluctuations]. *Aktualni problemy ekonomiky – Current economic problems*, 9, 36-46 [in Ukrainian].
17. Berezin, O. V. (2012). Ekonomichnyi potentsial ahrarynykh pidprijemstv: mekhanizmy formuvannia ta rozvytku [Economic potential of agricultural enterprises: mechanisms of formation and development]. Poltava: Inter Hrafika [in Ukrainian].
18. Durmanov, A., Bartosova, V., Drobyazko, S., Melnyk, O., & Fillipov, V. (2019). Mechanism to ensure sustainable development of enterprises in the information space. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 7(2). Retrieved from <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/31996> [in English].
19. Tymoshchuk, M. R. (2010). Metody otsiniuvannia potentsialu rozvytku pidprijemstv z urakhuvanniam vahomosti finansovo-ekonomichnykh faktoriv [Methods for assessing the development potential of enterprises taking into account the importance of financial and economic factors]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy – Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, 15, 241-248 [in Ukrainian].
20. Lepa, R. N., Tsopa, N. V., & Honcharenko, M. F. (2010). Teoretycheskaia paradyhma potentsyala razvytyia promyshlennoho predpriyatiya [Theoretical paradigm of the potential of industrial enterprise development]. *Ekonomika promyslovosti – Industrial economics*, 3, 94-100 [in Ukrainian].
21. Bachevskyi, B. Ye., Zablodska, I. V., & Reshetniak, O. O. (2009). Potentsial i rozvytok pidprijemstva [Potential and development of the enterprise]. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury [in Ukrainian].